

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna petič-vrsta: 8 kr. če se tiska enkrat, 12 kr. če se tiska dvakrat, 15 če se tiska trikrat.

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo (administracija) in ekspedicijska na mestnem trgu h. št. 9, v II. nadstropju.

Vredništvo je na mestnem trgu h. št. 9, v II. nadstropju.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . .	15 gl. — kr.
Za pol leta . . .	8 " — "
Za četrt leta . . .	4 " — "
Za en mesec . . .	1 " 40 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . .	13 gl. — kr.
Za pol leta . . .	6 " 50 "
Za četrt leta . . .	3 " 30 "
Za en mesec . . .	1 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gl. več na leto.

Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 1/2 6 popoldne.

Papež Inocenc XI. in velika turška sila.

Dvesto let zbežalo je v neskončno večnost, kar je bil Turčin pod dunajskim ozidjem od krščanskih in osobito slovanskih vojakov premagan, tepen in vničen, Dunaj sam pa in z njim celo zapadno krščanstvo velike nadloge in pogube rešeno. Vsak pravi Avstrijanec, ki je zvest katoličan, se bo 12. septembra s hvaležnim srcem prestolu Najvišjega vladarja nebes in zemlje približal in se mu za pomoč, ki je pred dvesto leti o pravem času prišla, spodobno zahvalil.

Septembra meseca leta 1683 pridrile so se enako pogubonosnim črnim oblakom, ki v malih minutah ubogega kmeta vničijo, neštene množice divje turške vojske skozi Ogersko vže tje pod dunajsko zidovje ob šumeči Donavi. Kakor daleč seglo je oko, vihrali so konjski repi pod polumesecem, in kakor daleč je čulo uho, dohajali so mu obupni v srce segajoči glasovi osramotenega ženstva, trpinčenih starčkov in pomorjenih otrok. Vsa zapadna Evropa tresla se je, da pride pod grozovito turško oblast. Kdo bi si ne mislil, da se bodo v tako žalostnem odnošaji vsi krščanski knezi in vladarji bratovski zjedini in se združeno močjo krvoloka iz dežele pognali? Ali kaj še? Ravno narobe se je zgodilo. Nemška ošabnost malih knežičev je že davno z zavidljivim očesom na lepi razcvet deželá ob donavskem pobožji zrla in ni je bilo sram sedaj, ko se ji je ravno ugoden trenutek ponudil, cesarja Leopolda I. samega sebi prepustiti, ter zakletemu sovražniku celega krščanstva in krščanskega imena iz gole zavidljivosti roko podati. Po posredovanji nemških knezov padla je dežela za deželo pod turško oblast, in kar ti gospodje žalega spomina z nagajivostjo niso zamogli do-

seči, dosegli so z denarjem, da! še več, celó z orožjem v roki jih ni bilo sram na to delati, da pogubé Dunaj in z njim cesarja Leopolda I. Božja previdnost je pa tukaj se svojo mogočno roko vmes segla in nemški perfidnosti račun popolnoma zmedla. Na eni strani dvignili so se pravi Avstrijanci pod knezom Starhembergom v zvezi se Slovani pod poljskim kraljem Sobieskim, na drugi strani jel je denar iz daljnega Rima dohajati in tu je bila pomoč, ko je bila sila vže do vrhunca prikipela. Papež Inocenc XI. bil je ta izborni mož, ki je cesarja dejanski z denarjem podpiral, ter tako veliko pripomogel, da so bili divji Turki 12. septembra pod dunajskim zidovjem tepeni in tudi še v poznejih praskah večinoma premagani, tako, da od tistega časa je bila turška moč vničena; od zdaj zanaprej so se le vedno nazaj pomikali.

Zgodovinar Onno Klopp poroča nam sledeče: „Najznameniteji in blagodušnejši zaveznik cesarjev za časa turških vojsk bil je papež Inocenc XI. Ne le, da je celému krščanskemu svetu javne molitve za otetbo Dunaja zaukazal; ne le, da je sam dan na dan za to milost Boga prosil, sam molil in se daroval, tudi francoskega kralja Ludovika XIV. je pripravil, da za časa turške sile ni rimsko-nemškega cesarstva z vojsko nadlegoval. Tolikaj imenitna zveza cesarja Leopolda s Poljaki bila je večinoma njegovo delo.

Najzdatnejša pomoč, ki jo je papež cesarju naklanjal, bil je pa obilen denar, kojega je cesarju in Poljakom ne posojeval, temuč velikodušno poklanjal. Do 10. oktobra 1683 prejel je cesar Leopold 1.200.000 goldinarjev in leta 1684 pa zopet 1.300.000 goldinarjev. Poljske čete redila sta edino le cesar in papež in leta 1681 prejel je poljski kralj Ivan Sobieski od papeža 500.000 goldinarjev podpore. Tudi Hrvate je podpiral papež in celó kozakom je

poslal 60.000 goldinarjev, da so napadali Tartarje. To so ogromne svote za tadanje čase.

Da mu je bilo mogoče tolike svote skupaj spraviti, naložil je davek na vse duhovniške dohodke in je odobril vse priklade, s kterimi je cesar vže poprej v grozni stiski duhovska posestva obložil. Velikodušni izgled papežev spodbodil je tudi kardinale. Kardinal Ludovici poslal je skoraj vse svoje srebrno namizje v denarno kovarno (Münzamt) in tudi mnogo drugih kardinalov in laških knezov in republik ga je posnemalo.

Na papeževo posredovanje zagledala je 5. marca 1684 nova zveza med cesarjem, poljskim kraljem in benečansko republiko luč sveta pod imenom „sveta liga“.

Kako je sv. oče cesarju Leopoldu naklonjen bil, dokazal mu je najbolj s tem, da mu je poslal priprostega, a vendar jako slovečega kapucina, o. Marka Avianskega iz Benetek. Vže leta 1680 dobil je cesar priložnost o. Marka spoznati in vže takoj, ko sta se prvičkrat videla, čutil je cesar popolno zaupanje do tega svetega moža v svojem sreću. 11. julija 1682 prišel je o. Marka na Dunaj in od tamkaj naj bi se bil po posebni želji papeževi v Madrid podal. Na poti tje ga na Laškem bolezen na posteljo položil. Prav božja volja je bila in sicer cesarju Leopoldu na korist, kajti papež je svoj plan spremenil in težko pričakovanega meniha namesto na Španjisko, na Dunaj nazaj poslal. Prve dni meseca novembra došel je o. Marko v Lince in od tamkaj je naravnost k vojski na Dunaj hitel. Prvo njegovo delo bilo je, da je potolažil sumničenje poljskega kralja Sobieskega do cesarja Leopolda; na dan 12. septembra videli so ga pa povsod v prvih bojnih vrstah s križem v roci navdušeno stati, vojake spodbujevati in jim zmago prerokovati. Od tedaj je o. Marko do leta 1688 pri cesarski vojski ostal.

Listek.

Zrakoplovi.

(Konec.)

Vodik potreben za polnjenje balona pripravljajo se tako-le: V dobro zaprte sode denemo več kosov cinka ali železa ter nalijemo na to vode in žveplene kisline. Takoj na to se dvigajo mehurčki plina. Ta plin je vodik. Vodik ta je treba zdaj zbirati. Iz vsakega tega soda vodi cev v drugo jedno veliko posodo, ki je polna vode. Vodik pride čez cev v vodo, v vodi se izčisti od vsake nečistosti in gre potem čist čez drugo jedno cev takoj v balon. Kedar se tako napolnjuje balon z vodikom, moramo paziti, da ga ne napolnimo celega; moramo vsaj jedno četrtino balona pustiti prazno. A ima to svoje dobre razloge. Kedar pride balon gor v redkejši zrak, potem zunanji zrak slabše pritiska balon, vodik pa

se začne v balonu širiti, in bi mogel balon raztrgati, ako ne bi imel dosti prostora za širjenje.

Samo se po sebi razume, da je bolje, ako je balon napolnjen z vodikom, kakor z razgretim zrakom. Ker je vodik veliko lažji, ni da bi moral balon biti tako velik. Ugreti zrak v balonu se hitro ohladi, a da se to ne dogodi, mora se neprestano pod njim ogenj kuriti, s tim pa so zvezane mnoge nepravilike, a tudi nevarnost, da se balon zažge. Tega vsega ni, ako je balon napolnjen z vodikom. Ako nam je vodik predrag, to nam je še zmirom bolje napolniti ga z razsvetnim plinom, nego v toplim zrakom.

Da se mora človek z zrakoplovom vzdigniti, potrebno je, da on ima ladjico ali koš, pa da je ta ladjica obešena z močno mrežo na balon. Gori na balonu mora biti odpor (luka), ki se odpira s čepom ali ventilom. Iz ladjice gre do ventila vrv; s to vrvo more

človek iz ladjice čep po volji odpreti ali zapreti. Odpremo li čep, to gre plin iz balona ven, a na njegovo mesto gre zrak noter, pa s tim postane zrakoplov takoj težji ter se zato počasi spušča k zemlji. Pada li balon morda proti kakemu brezdnju, kakemu gozdu ali vodi, kjer bi se balon pa tudi ljudje mogli poškodovati, mora zrakoplovec skrbeti, da se zrakoplov zopet dvigne. Za ta slučaj si je sabo vzel nekoliko vreč peska, tako imenovani balast; ta pesek on zdaj izsipava: Tako postane zrakoplov znatno lažji, ter se začne spet dvigati. Razumno ravnanje z ventilom in balastom glavna je naloga zrakoplova, zaradi tega se ne bo nikdo poveril zrakoplovu, ako ga ne vodi spretna in skušena oseba.

Največa nevarnost preti zrakoplovu, kedar se dviga in kedar se spet spušča k zemlji, posebno je to nevarno, kedar veter piha, ker on tira balon pred sabo, tako, da udarja ob tla, da se zapne ob kako steblo itd. Ako je

Povsodi mu je bilo treba sumljivosti, ki so tu pa tam med generali nastale, pogasiti, in tu pa tam z dobrim svetom pomagati, kajti kakor skušenega in zvedenega oficirja, kar je o. Marko v svoji mladosti bil, so ga radi in uspešno poslušali.

Po letu 1688 je mnogozaslužni duhoven po samem cesarji povabljen še večkrat na Dunaj prišel. Ko je pri svojem zadnjem pohodu tamkaj obolel in 13. avgusta 1699 za večno oči zatisnil, klečala sta cesar in cesarica ob njegovi postelji in iz njegovih rok poslednji blagoslov prejela. Nagrobni napis mu je pa cesar sam sestavil.

Politični pregled.

V Ljubljani, 5. sept.

Avstrijske dežele.

„Triester Tagblatt“ meni, da v *Trstu* ni še treba, da bi vajete državnega vozu krepka roka poprijela. Nikakor se ne moremo slagati z dotičnim uvodnim člankom, da si tudi o krepkih srcih naših Tržačanov nikakor ne dvomimo. Po toči zvoniti, in hlev zapirati, ko krava že uide, je prepozno! Slovenci ne zahtevamo prednosti, marveč enakopravnosti, tudi ne vidimo radi, da nam kdo zavira, ako voz navkreber vlečemo, recimo iz Trsta v Opčino proti drugim avstrijskim deželam.

Iz *Celovca*, 3. septembra. Deželni zbor je bil otvorjen ob 10 dopoldne in c. kr. deželni predsednik ga je pozdravil. Predsednik, deželnega glavarja namestnik pl. Jessernig, se je spominjal pred vsem veselega dogodka v cesarski rodovini in je trikrat zaklicah „hoch“ presvitlemu cesarju in cesarski rodovini. Ker je bila ob 11 cerkvena slovesnost je predsednik sejo zaključil, šli so vsi gospodje v stolno cerkev, kjer je bila zahvalna pesem. Ko je minula cerkvena slavnost, so se podali deželni poslanci, plemstvo, načelniki uradov, srenjski zastopniki, razna društva k deželnemu predsedniku čestitat slavni cesarski rodovini zaradi veselega dogodka.

Na *Hrvaškem* nastal je izjemni stan. Kar smo včeraj le kakor mogoče omenili, potrjujejo danes dunajski listi. General kavalrije pl. Ramberg imenovan je kraljevi komisar za Hrvaško in Slavonijo; cesar podelili so mu vso oblast, kakor jo ima ban; vrh tega pa še prednost, da za svoje postopanje ni deželnemu saboru odgovoren. Bivši ban Pejačević odložil je vsa svoja dostojanstva in sedaj je vsa najvišja civilna, kakor vojaška oblast v rokah jednega moža, ki je pri vojaštvu osivel, ki družega ne pozna, kakor čast in pravico, od ktere ga se toraj naši bratje pravice, stroge pravice nadjati smejo. In tudi iz moralčnega stališča se je Hrvatom izmed dveh težav manjša podala. Kar bi nasproti Madjarom iz častnega

in narodnega stališča ne bi bili morebiti nikdar doprinesli zamogli, nadjamo se, da se bo sedaj pri hladni krvi z manjšimi težavami izpeljati dalo, kajti opraviati bodo z nevtralnno, edino le za skupno idejo cesarstva navdušeno oblastjo imeli. General Ramberg ne pozna pristranosti, on je mož plemenitega značaja in sodil bo, kakor mu bode vest in pravica narekovala. Da bi se le Hrvatje zapeljati ne dali na razpotja! Hladna kri in resen prevdarek ste za Hrvata sedaj le zlata vredna.

V četrtek zjutraj pripeljal se bode general Ramberg v *Zagreb*, ter odmah svojo izvrševalno službo pričel. Grbi se bodo s posebnimi slovesnostmi zopet obesili. Da bode napravl red, doposlalo se mu bode potrebno število bajonetov, katerih pa, kakor se mi nadjamo, menda pri politični zrelosti in živem domoljubju naših bratov — treba ne bo! Le politična zrelost in iskreno domoljubje varovati mora Hrvate, da ne vržejo sebe, svojih in lastne zemlje v nesrečo, ktera bi jih leta in leta tlačiti utegnila.

Na *Madjarskem* so sodniji menda že vsi kolovodje znani, ki so pri poslednjih neredih ljudstvo proti židom sčevali. Imen ne naznajo zavoljo tega, da se ne bode na ta način sodnijska preiskava ovirala. V Zala-Kopany so vse žide obropali, v Iglem in Kesmarku razdejali so židom hiše. Mesto Söjtör oblegalo je zvečer 31. t. m. 700—800 roparjev, ki so se le nasajenim bodalom in golim sabljam českih dragoncev umaknili, ki so celo noč patrolirali in marsikoga na hladno posadili.

V *komitatu Zala* vojakov že vse mrgoli in vendar jih še ni zadosti, da bi roparske napade povsodi takoj resno zavrtni mogli, kajti vsako uro dohajajo telegrami iz posameznih trgov, mest in vasi, v katerih se za vojaško pomoč prosi. Za celi komitat razglasili so 30. avgusta „hitro sodbo“, kajti le po tem potu mislijo zapeljano in preslepljeno ljudstvo zopet na pravo pot spraviti, ker so „hitre sodbe“ na Ogerskem jako stroge. Hitra sodba obstoji iz jednega predsednika in štirih glasovalcev. Kazen je samo jedna in ta je smrt na vešalih. Da se obsodba sklene, treba je štirih glasov; le, ako bi se jih mnogo radi jednega pregreška tožilo, obsodi se kolovodja k smrti, vsi drugi v ječo. Pritožbe zoper „hitro sodbo“ ni! Tri ure po obsodbi se mora kazni že izvršiti. Po izvršenju se prestopek in obsodba tiskata in med ljudstvo povsod tamkaj razdelita, kjer je hitra sodba proglašena. Za zalaški komitat je bil skrajni čas, da so hitro sodbo razglasili.

Vnanje države.

„Moskovskija Vedomosti“ razpravlja politični položaj *Avstrije* in *Nemške*, ter o nas jako frivolno meni, da po notranjih hudih bojih razrita in oslajljena Avstrija na vseh krajih poka in vsakebi leze. Čudno, da se ravno za to skoraj že na pol podrto Avstrijo, kakor Katkov o njej misli, vendar le skoraj vse velesile pulijo, da bi jo kakor zaveznicu

med se dobile! Ako nas vse ne moti, imamo tukaj le lesico s kislim grozdem v drugi izdaji pred sabo.

Laški listi se jeze, da ima *Italija* v „trojni zvezi“ le dolžnosti, a pravic ne. Brž ko ne Bismark Manciniju ni še Tridenta, Trsta, Istre in Dalmacije obljubil. Vsaj to je bila do sedaj italijanska navada provincije pridobivati si. Lombardijo priborili so jim francoski bajoneti, Benetke naklonil jim je za nas tako osodepolni Kraljevi Gradec. Po naših južnih provincijah, osobito po južnih Tiroljih, Goriškem, Primorji s Trstom in po Dalmaciji že davno stezajo pregrešne svoje roke, a do sedaj vedno zastoj.

Iz *Berna*, 4. septembra. Iz Vatikana se naznanja, da zaradi škofije za švajcarski kanton Tessin ne bode začasnega vravnarja (provizorija) niti apostolskega vikarijata, zaradi vstanove škofije bi se pa obravnavalo le z zveznim svetom.

Iz *Pariza*, 3. septembra. V cerkvi Saint-Germain l'Auxerrois je bila črna maša za grofom Chambordskim, navzočnega je bilo mnogo ljudstva. — „Français“ misli, grofu Parizkemu sedaj še ni treba govoriti Francoski deželi. Njegova načela so znana, on spoznava, da je treba k vstanovljenju monarhije sodelovanja dežele. Pri starešinstvu, pri poslancih, pri časopisji je, da deželi povedo, kaj ji koristi. Vstava more se pregledati. Kedar bode prišel trenotek, bode grof Parizki pripravljen, vstreči željam dežele brez obotavljanja, brez slabosti. Tudi „Monde“ odobruje ravnanje grofa Parizkega. — Iz Saigona se telegrafuje 1. septembra, da je Champeaux odpotoval, da umesti poslanstvo v Hue, tje bode prišel 9. septembra.

Španjski kralj bode prišel 5. t. m. v Irun (na francosko zemljo). Pozdravili ga bode z vojaškim odlikovanjem, oficijelno se mu bode poklonil prefekt.

Španjske bivše republike glava — Ruiz Zorilla — pogovarjal se je te dni s sodelovalcem „Voltaire-jevim“. Ta ga je vprašal, kje je bil za časa najnovejših španjskih vstankov, ali Zorilla ne zine nobene. Španjski poslanec je rekel, naj ga iščejo po mestih ob francoski meji. Iskali so ga, ali ničesa ne dobili. Tudi ni res, da bi mu bila francoska vlada na roko šla ali mu denarja dajala za vstaše. Vstane je nastal iz notranjih vzrokov sam po sebi. Španjski dvor vleče na nemško, španjsko ljudstvo na francosko stran.

Iz *Madrida*. Španjski kralj je nadzoroval brodnitvo in je bil živahno pozdravljen. — V Medina Sidonia je zasačila žandarmerija zbirališče anarhistov in je vjela nekaj udov. Načelnika so tudi ugrabili.

Portugalska kraljica je prišla danes zjutraj v Bordeaux. Slovesno jo je sprejel srenjski svet. V imenu vlade jo je pozdravil prefekt.

Iz *Londona*, 4. sept. „Times“ nagovarjajo Francoze, naj se ognejo vojske s Ki-

zrakoplov že v višini, ne škodi mu ni največi vihar, ker se on giblje ob jednom z zrakom. Potniki ne čutijo vetra, njim se zdi, kakor da so v mirnem zraku, jedino ako vidijo predmete na zemlji, morejo razločiti, da s silno hitrostjo naprej hité. Pri vsem tem more tudi v višini nastati velika nevarnost za zrakoplov. Posije li naglo na njega solnce, to se plin v njem ugreje ter s tem razširi, ne odpre li zrakoplovec za časa ventila, že je tu nevarnost, da plin, ki se začne naglo širiti, razdere balon. Kakor je nevarno, kedar se plin preveč naglo ugreje, isto tako je pogubljiv ako se on naglo ohladi. To se more dogoditi, ako balon dospe v kako mrzlo mlačno strugo ali v oblak, plin se s tem ohladi, postane gošči, zatoraj tudi težji, in balon začne padati, zdaj je treba brž metati balasta, da pad ne bode preveč hiter ter tako smrtonosen. Slično deluje tudi dež padajoč na balon, tudi on ga napravi težjega ter s tem prouzroči padanje balona.

Kakor vidimo, velike so pogibelji sklenjene z zračno plovitbo in samo izkušen zrakoplovec jim bo vedel v okom proti. Prašajmo se, je li vsaj mogoče, voditi balon po volji, tako da dospemo res na ono mesto, na ktero želimo priti. Iz podanih opisov o zračni plovitbi vidimo, da ni, in to je vzrok, da zračna plovitba ni dosegla nikake važnosti. Mislilo se je, da bi se zrakoplov mogel ravnati z jadri in vesli, ali kaj koristijo vsa vesla proti jakosti struge v zraku! Nekteri so mislili, da bi bilo z zrakoplovom treba po zraku iskati ugodno strugo, trebalo bi namreč iti zmirom više, dokler bi zrakoplov dospel v strugo, ki teče v onem pravcu, v katerem mi ploviti želimo. Ne dá se tajiti, da je res v zraku več strug v raznem pravcu. Zrakoplovec Reichardt, ki se je bil v Varšavi dvignol v zrak, pripoveda, da so ga razne zračne struge v raznih višinah tri pota okolo mesta nesle. Ali to moramo smatrati kot izumko. Navadno ste v zraku dve strugi,

jedna na zemlji, ki jo čutimo kot veter, in druga v višini, ki ima ravno nasprotno pot. Izmed teh dveh potov moremo izbirati, ali to slabo koristi, kedar želimo ploviti v tretjem kakem pravcu.

Ta sestavek o zrakoplovih smo vzeli iz krasne knjige, ki jo je „matica hrvatska“ pod naslovom „novovečki izumi“ letos izdala. Ker je letos ravno sto let, kar se je prvi balon v zrak dvignol, zdelo nam se je primerno ta odlomek našim bralcem tukaj podati. Na drugi strani pa se nam je tudi zato zdelo primerno, da opozorimo na „hrvatsko matico“, kako zna razne vede v zanimljivi obliki popularizirati. Knjiga ta je prva „novovečnih izumov“, ima 198 krasnih slik, ki umevnost in zanimljivost stvarine jako pospešujejo. Spisuje jo Ivan Šah, držeč se posebno francoske knjige: „les grandes inventions modernes“.

tajskim, ker vojska bi oškodovala korist Evropejem, in bi spravila na dan vprašanja, ktera bi Anglija mogla reševati. „Times“ mislijo, Kina bode zadovoljna, ako Francosko ustavi daljše napredovanje v Tonkinu. Včeraj smo prinesli naznanilo, da je 15.000 Kitajcev prestopilo mejo v Tonkinu in da so na potu proti Haidzoung, francosko posadko tam so pomnožili. Misijonarji beže odtod, kamor pridejo Kitajci. Hočejo se Kitajci zbrati pri Whampoa in tam trdnjave narediti.

Iz Aleksandrije, 3. septembra. Angleška armada v Egiptu se bode oktobra ali novembra znižala na 3000 mož. Batalijon ostane v Kahiri, drugi v Aleksandriji. Ako bode treba, pojde 2000 vojakov v Sudan. Ta teden pojdejo vojaki v svoja stanovanja nazaj.

Izvirni dopisi.

Z Dobrove pri Ljubljani, 4. septembra. (Poboj.) Naš pregovor pravi: Kdor ne boga, ga tepe nadloga. Pač res. Iz vseh lee, v šoli in izpovednici, se oznanjuje, da je kristjanova dolžnost, ob nedeljah in praznikih pri sveti maši biti in besedo božjo poslušati. A zadnjo nedeljo jo zavije ravno med pridigo slovesnega opravila več odrasčenih fantov raje venkaj na cesto, kjer se kmalo vname med njimi hud prepir in na to pretep. Žalostni konec je bil, da sta dva težko ranjena komaj odlezla s kraja, — tretji obleži, nezavednega po glavi hudo razbitega ga nesó ljudje na bližnji pod, kjer nesrečnež kmalo na to umrje. Da bi bil pridigo v cerkvi poslušal, ne bilo bi mu še treba stopiti pred večnega sodnika.

Izpod Ljubnika, 3. sept. Gospod vrednik! kadar je človek na poti, takrat vse bolj natanko, ali celó skozi mikroskop gleda. Dovolite toraj, da kot memogredoč popotnik včerajšnjo veselico v narodni čitalnici v Škofji Loki bolj natanko opišem.

Bili so, kakor ste v sobotnem listu naznanili, najprvo na dnevnem redu trije komadi za možki zbor. Prvi „V boj“ Ivana pl. Zajca, pelo je dvanajst pevcev nekako leno. Zdelo se nam je, da gledamo meščansko gardo napravljati se na boj, in pri tem „vzdihati“: umreti za domovino kolika slast! Občinstvu je morala ta glasba dopasti; ploskalo je prav z živahnostjo, želeč, da pevski zbor to piečo ponavlja. V drugo peta bolj živahno nam je tudi še enkrat bolj dopadla.

Jos. Fabjan-a „Prošnja“ je lepa, recimo krasna pesem za četverospjev dobro vajenih grl, a peta v zboru ni napravila vtisa, ktereга bi bili pričakovali, krhala je slaba intonacija pri zgornih glasovih. Toda občinstvu je večinoma dopadla, ploskalo je s pravim veseljem. A. Hajdrih — pišimo svoje domače komponiste domače! — „Petelinčkova ženitev“ je prav dopala, peli so jo pevec živahno, in to je pri humorističnih pesmah potrebno. Občinstvo je mojo tukajšnjo trditev odobravaló s prav glasnim ploskom.

Toda preidimo k delu Talije. Nikakor se nočem spuščati v vsebino in vrednost igre „Ženski jok“, ostati hočem strogo pri predstavljanji. — Gospod Dagarin nam je bil prav po godu, le to bi mu bili želeli, da bi bil pogledal iz Angležkega sem in tje čez Canal la Manche nekoliko v kak francoski salon; ondi bi ga bile gospodičice kmalo podučile, da je potreba gospem nasproti vzeti francosko pokrivalo iz glave. Lucija, njegova žena, bila je popolnoma v svoji ulogi; kar je ona predstavljala, bilo je žensko, in več ne moremo tirjati. Albert Podvinski — bil je celó lesen,

tolazilo nas je le to, da mu je Klotilda, soproga njegova, pošteno pritrkovala. Kilijana, sluga, ne moremo kritikovati z drugačnim izrazom nego s francoskim; on je bil v resnici: „comme il faut“ — kakor se mora biti.

Igra: „Gluh mora biti“ ni vzrasla na domačih naših tleh, tudi ni „podomačena“ v slovenskem prevodu. Torej tudi ne more imeti tega vspeha, kakor bi ga smeli od burke pričakovati.

Domoiseau nam je bil všeč, predstavljal je kolikor možno naravno svojo ulogo. Eglantina pa nam je bila na nekterih krajih preveč preobčutna, na nekterih zopet preveč mrtva. A, da ne porečete, da vedno velja izrek: „les extremes se touchent“, moram povdarjati, da njen ženin bil je mrtev, če mogoče še bolj, ko nevesta sama. Gospodu Placide bi istotako priporočali sem in tje uhod v kak francoski salon. Obema pa je pomagal izvrstno iz zadrege sluga Bonifacij; on je bil popolnoma na svojem mestu.

Šesta in zadnja točka bila je „Ples“ natisnjena v programu z odprtimi črkami (v „Slovenec“ menda celó ne, zaradi tega ga ne grajamo); za to točko menim, da so se brigali najbolje pevci, igralci kakor tudi igralke. No —!

Gospod vrednik! Vi boste z glavo zmajevali prebravši te vrstice, bali se jih boste natisniti boječ se zamere pri sodelovalcih in sodelovalkah veselice. A vedite, da tega ni pisal Vaš navadni dopisnik iz Škofje Loke (morda jih imate celó več), ampak dopisnik extra statum. Tudi ne bodo diletantje loške čitalnice tega dopisa prezrli, čeravno jim danes ne kadimo s kadilom, marveč rekel bi z brinjem, ampak učili se bodo iz njega za prihodnje, pomišljujoč, da le v pravični — morda celó v ostri kritiki — je napredek, le s samimi navadnimi frazami se ne doseže čisto nič. Vsem sodelovalcem pri veselici pa kot mero-dajno satisfakcijo za današnjo kritiko podajamo en verz iz našega Preširna, ki se glasi tako-le: „Naj zmisi, kogar bi puščice te zadele, Da na visoki vrh lete iz neba strele.“

Zavrhljanski samotar.

Iz Krškega, 3. sept. V „Slovenec“ štev. 114 sem poročal, da se je za našo ljudsko šolo napravila nova zastava, ki je bila 30. p. m. slovesno blagoslovljena. Danes naj ob kratkem popišem, kako se je vršila svečanost, za katero so se priprave že nekaj dni poprej delale.

Ob 9. uri prinesejo šolarji v procesiji novo zastavo iz šole v vikarjatsko cerkev. Zastavo spremljajo belo oblečene učenke. Ko se zbere v cerkvi tudi krška inteligenca, pričenejo g. dekan leskovski z asistenco blagoslovljenje zastave. Po blagoslovljenji se privežejo na zastavo trije krasni traki v ti-le vrsti: Krški g. vikar priveže prvi trak s slovenskimi barvami, za njim gospa Hočevarjeva dragoceni, bogato z zlatom vezan trak, ktereга je sama darovala z nemškim in slednjič gospica Stepišnikova trak s slovenskim napisom. Po tem je bila slovesna sv. maša in zahvalna pesem. Petje pri blagoslovljenji zastave in med sveto mašo so oskrbeli gg. pevci krškega pevskega društva, ki so, kakor po navadi, precizno peli vse kompozicije. Po duhovnem opravilu v cerkvi se začne slovenost v šolski z zastavami in zelenjem okinčani dvorani, ki je bila napolnjena z odličnim občinstvom in s šolarji. Najprej razloži ravnatelj ljudske šole, gospod Valenta, v kratkem pa jedrnatem govoru (kratko pa dobro) v domačem jeziku pomen

slovesnosti. Pové, da se je nova zastava, pod katero se bode odslej šolska mladina veselo zbirala, napravila v spomin cesarjevega bivanja na Kranjskem o priliki 600letnice. Omeni na eni strani zastave podobe sv. Alojzija, čegar varstvu je šolska mladina izročena. Ta podoba se nam je zdela premajhna. Na drugi strani zastave omeni avstrijskega orla, znamenje avstrijskega carstva; pod njim letnic 1283 in 1883 in napisa: Viribus unitis, z združenimi močmi, izreka presvitlega cesarja pri nastopu vladarstva. Dalje razloži pomen treh podarjenih trakov: deželne slovenske barve, nemški napis na modrem traku: vse za Boga, dom in cesarja in na tretjem traku napis: 600letnica, kar je Kranjska združena z Avstrijo pod slavno Habsburško dinastijo. Neka učenka se z gladko besedo v imenu šolarjev zahvaljuje dobrotnikom in prijateljem krške šole. Za tem se vrstijo deklamacije in petje šolarjev. Občinstvu bi bilo gotovo vstreženo, če bi se bile deklamacije okrajšale, ker je bila vročina v dvorani neznosna.

Ker je bil ta dan sklep šolskega leta, so g. dekan kratko omenili pridnosti nekterih učencev in učenk, tem v pohvalo, drugim pa v spodbudo. Na to zapoje šolarji cesarsko himno in slavnost je bila končana. Popoldne je bila šolska mladina pogostovana po gospej Hočevarjevi na vrtu g. Gregoriča.

Raki po potokih niso poginili. Pretečeni teden je deček v potoku pod Leskovcem prav lepih rakov palovil. Največi je meril s ščipalnicama gotovo 30 cm.

Iz Jaske, 3. sept. Kakor povsod po Hrvaskem, je tudi pri nas vse iznemirjeno — in ako se bodo na poštnem in davkarskem vradu madjarski grbi razobešali — bode zló. Ko bi bilo po volji nekterih, niti četrť ure bi ne bili gori, tako so ljudje razburjeni.

V nedeljo zvečer je bil v Samoboru velik „kraval“. V kavarni pri „Tržaškem mestu“ (k gradu Trstu) sprli so se bili meščanje s huzarji, ter so prepir in pretep iz kavarne na ulico prenesli. To je bilo okoli polnoči. Od tamkaj podalo se je mnogo ljudstva k načelniku g. Šmidhenu, ki v „Ljubljanski ulici“ stanuje, policijske pomoči prosit, in ker niso ničesar opravili, požurili so se do potoka, nabrali si kamenja in nekemu židu okna pobili.

Vzrok mi ni znan, zakaj da so mu pobili okna, ali znano mi je, da je ravno ta žid velik prijatelj Madjaronom in ravno tak naš neprijatelj.

Včeraj (2. septembra) obesili so Zagrebčani raz oken narodne in — črno-rumene zastave Madjarom za demonstracijo.

Jako nam je žal, da nas je ostavil gospod o. Hugo, ter odšel v Pazin; gvardian iz Samobora, g. o. Nikola, blag človek, imenovan je za Jasko, ali zahvalil se je za čast in ne sprejme je!

Hrvatska, 9. avgusta. (Dan v Njirédž-házi.) (Konec). Znanstveno je talmudstvo ocenil dr. K. Martin, zlasti njegovo moralnost gledé kristjanov. (Kath. V.-Jahresschrift f. Kunst u. Wiss. herausg. v. Proff. d. kath. theol. Fac. z. Bonn 1848). Popularnejše je pisal dr. Rebert, ki s kijcem svoje logike neusmiljeno odriha po talmudoverskih judih. Čedalje bolj se zanimajo povsodi izvedeti, kaj je talmud, saj njegova temeljna načela; po nobeni ceni bi prav ne bilo, in „Slovenec“ bi ne zadostil svoji časnikarski dolžnost, ako bi ravno v tem primernem času čitateljev z njim ne seznanil.

Dostaviti imam, da tiska-eszarska stvar še ni pri kraju. Pravda mora zdaj priti v pregled na „kraljevo mizo“. Odvetnik Salaj, privatni zagovornik Esterine matere, napovedal je pregled pravde. Ali se bo stvar še enkrat javno razpravljala, odvisi od judov. Onodaj, državni poslanec, je tožen, ker je boje da razžalil drž. pravdnika Saiferta; judovski zagovornik Hajman je razžalil komitatne uradnike, ki so ga tožili, on je vse nejudje napadal s cvetom judovske nesramnosti. Vrhu tega je kriva prisega dveh prič, ki ste sami obstali, da ste bili podkupljeni od judov, in za krivo prisego plačani. V Njirédzházi in Tisza-Eszlarju judom ne bo obstati, prebivalstvo je grozno razjarjeno nad temi „nedolžnimi“; ljudstvo bo svoje prepričanje v tej stvari s krvjo podpiralo. Razgrajanje se je začelo že v Budapešti, kamor je bil prišel glavni obtoženec Šarf s svojim sinom Moricem, ki je pričal zoper svojega ne-očeta. Druhal je pobijala, lomila, plenila, krala z obligatnim hruščem in truščem. Madjarski časopisi sami pravijo, da judje dražijo prebivalstvo s brezmejno ošabnostjo. Zdaj ni več srednji vek, ni tarškega gospodarstva, proglašena je občna sloboda in vendar povsodi tolika razdraženost proti judom. Vzrok je tak, da ga 1883 let judovske oholosti ne morejo utajiti, vidljiv vsakemu, ki ga hoče videti. V Jekaterinoslavu je bil spet jud, ki je napravil toliko zdražbe in nesreče. Krščanska mati pride z detetom v njegovo štacuno. Otrok si pogleda vago, jud ga neusmiljeno lopne, mati se potegne za otroka, a nato še ono vunkaj vrže, da se sirota skoro do mrtvega pobije. Delavci, s polja gredoči, to videti, se dvignejo nad juda. To je ob kratkem „species facti.“ Judje nikdar ne morejo biti enakovrni s poštenjaki, ker so druge vrste ljudje, za kar jih vzgaja njih vera, njih mišljenje, njih skrito in očitno sovraštvo do vsega, kar nosi krščansko ime.

Domače novice.

(O porodu novorojene princesinje.) Telefonična poročila z Dunaja se glase, da ste Visoka mati in novorojenka, ki je prav materi podobna, pri dobrem zdravju. Danes je bil krst, pri katerem je princesinja dobila ime svoje stare matere, cesarice Elizabete. — Cesarjevič Rudolf je dal sporočiti deželni predsedniku kranjskemu zahvalo vsem onim društvom in osebam, ki so mu po deželni predsedniku čestitali k veseli dogodbi. — Tudi včeraj je šlo več društev in posameznikov iz tega namena k predsedniku, kmetijska družba izročila je posebno adresu.

(Na ljubljanski gimnaziji) začne se novo šolsko leto 17. septembra s slovesno sv. mašo. Novinci se vpisujejo 13. in 14. septembra. H kranjski gimnaziji pripadajoči gimnazijalci se v Ljubljani ne bodo sprejemali v spodnje razrede. Sprejemni izpiti pismeni do 15. septembra dopoldne, ustmeni popoldne in drugi dan. Stari dijaki se oglašajo 15. septembra. — V Kočevji prične se na gimnaziji novo leto v nedeljo 16. t. m. tudi s slovesno božjo službo. Vpisovanje 12., 13. in 14. t. m.

(F. Z. M. baron Kuhn) pripeljal se je včeraj zvečer z nagličem in bo pregledal tukaj pri vojaških vajah zbrane vojake.

(Včeraj zvečer) videl se je požar na barji. Govori se, da je vpepeljena Matenja vas.

(Zadnjič zaplenjenega „Slovenca“) obsojila je deželna sodnija k vničenju zavoljo š.

300 kaz. post. (kaljenja javnega miru); tako je danes brati v „Laibacherici“.

(Razpisana) je služba paznika na ljubljanskem Gradu. Plača 300 gold. 25% doklade, stanovanje, obleka, luč in kurjava, vrh tega še vsak dan 480 gr. kruha; eventualno bode prazna služba provizoričnega paznika z 260 gold. in 25% doklade in drugo kakor gori. Obrok do 29. septembra na državno pravdnitvo ljubljansko.

Razne reči.

— Njih Veličanstvo podarili so za zidanje cerkve v Bohinjski Bistrici 500 gold.; po toči poškodovanim prebivalcem v Veliki in Mali Bukovici, Sozih in Harijah 400 gold.

— Konjska dirka bode v Ljutomeru 8. septembra, v Mariboru pa 9. t. m.

— Hmeljarstvo. Sejmi za hmelj bodo v Žavcu vsako sredo in soboto meseca septembra in oktobra.

— Razstave na Štajarskem. Dne 28. do 30. septembra bode regionalna razstava v Feldbachu, dne 6. in 7. oktobra pa v Ivnici.

— Dr. Klingan, c. kr. deželni živinozdravnik štajarski je umrl.

— Iz Celja se nam poroča 4. t. m. Veseli dogodek v cesarski hiši se je naznanil Gradčanom preteklo nedeljo ob 10. uri dopoldne. Celjanom ob 11. uri s streljanjem iz možnarjev na Šmiklavškem hribu, Vam Ljubljancem pa še le ob 2. popoldne. Zahvalna sv. maša se opravi v sredo zjutraj v celjski farni cerkvi.

— Zaradi upora v brežkem okraji v celjski ječi zdihajoči možje pričakujejo pomiloščenja. Mogoče, da presvitli cesar ustavijo nadaljno preiskavo vsled srečnega poroda svitile cesarjevičine. Toda na drugi strani se sodi, da se to ne bo zgodilo zaradi upora v Zagorji na Hrvaškem.

— Nedeljski požar na Dunaji bo morebiti provzročil, da se prihodnje ne bode les smel nakupičevati v sredi mesta, kakor se to godi tudi v Celji. Na to je naša „Südost. Post.“ že enkrat opozorila mestno starešinstvo celjsko, se ve brez uspeha. — Iz mnogih krajev v celjski okolici, iz Teharjev, iz Št. Jurja itd. dohajajo brezštevilne novice, da so otroci po žepnenki vpepelili tu hišo, tam hlev itd. V Ljubečni, vojniške fare, je 2letni otrok Arčanov padel v potok ter utonil. Koliko zakrivi brezskrbnost starišev!

— Poduk o kmetovalstvu. V sadje in vinorejski šoli pri Mariboru je letos od 1. avgusta do 7. septembra bil poseben tečaj za učitelje; zadnjega dne bode javna skušnja. Izmed vseh 14 učiteljev so iz slovenskega dela bili sledeči gg.: Reich, nadučitelj pri sv. Lenuartu v slov. Goricah, Simonič, učitelj v Cmerku, Robič, nadučitelj pri sv. Vidu blizu Ptuj, Brenc, nadučitelj v Velenji, Leitgeb, nadučitelj v Ločah, Gratze, učitelj v Kamnici, Valentinič, nadučitelj v Hrastniku.

— Natečaj. V rogaškem okraji je razpisana podučiteljska služba v Rogateu in Kostivnici.

— Nemški šulferajn ima na spodnjem Štajarskem baje že 38 (?) vej, najnovejše so: v Šmariji, na Slatini in v Mahrenbergu. Ali menda omenjena številka velja za vse podružnice po slovenskih krajih?

— Društvo v podporo vzbolelim duhovnikom s sedežem v Gorici in s podružnico v Meranu bo, kakor se nam piše, občni zbor obhajalo bržčas dne 8. oktobra ob 5. uri zvečer.

— Slovstvo. Ne davno so izšle v Gorici tri male knjižice o „Sveti Gori pri Gorici“. Prva je zgodovina te sloveče „Božje poti“ na 182 str. od prvega začetka do novjših časov. Velja pa knjiga 25 kr. Dodan je tej knjižici manjši načrt zgodovinskih črtic; potem nekaj spomina o božjih potih in ro-

manji in nekaj od odpustkov te slavne božje poti. Vse vkup na 28 str. in velja 5 kr. Tretja knjižica pa ima devetdnevno in še nekaj molitev pridejanih na 38 str. Velja tudi le 5 kr. Romarjem na „Sveto goro“ bodo male knjižice prav prišle.

Druga knjižica svetnega pomena se imenuje: „Zur Reform unserer Gemeinde-Gesetzgebung.“ Von einem Praktiker. Knjižica bolj prav zvežček, je vredna, da na-ujo opozorimo, ker v tej reči se je že mnogo poskušalo in — mnogo zgrešilo. Srenje prestvariti in predruščiti, je res nujna potreba. Bolj na drobno tu reči razpravljati, skoraj da ne moremo.

— V nedeljo ponoči je železnični vlak na Zidanem mostu povozil mladega kakih 20 let starega fanta in mu odtrgal glavo in roke. Bil je doma iz Št. Janske fare. Bil je na potu k vojaškim vajam in je zvečer še v Radečah popival in bil vesel. Si je bil li sam kriv nesrečne smrti, ali kdo drugi, se ne vé.

— Zapestnica, ki jo je Dunaj Štefaniji poklonil, ima tri velike in krasne smaragde, ktere sto in osemdeset manjših ali vrlo čistih in jasnih demantov obdaja.

— Zlata Praga — cesarjevič Rudolfova rezidenca — ustanovila je zalogo 40.000 gld., iz ktere se bode vsako leto 2000 gld. za podporo revnih mater ob in po porodu jemalo. Ustanava se imenuje: „Zalög. nj. c. in kr. visokosti cesarjevičine Štefanije.“

— Iz Aleksandrije, 3. septembra. V zadnjih 24 urah je umrlo v Zgornjem Egiptu 150 ljudi za kolero.

Telegrami „Slovenca“.

Dunaj, 5. sept. Ponoči nastal je na Nussdorfskem pobrežji, kjer je velika zaloga lesa, velik ogenj, ki se je silno razširil; po skladišči je vse v velikem ognji. Škode bo čez 100.000 gld. Zjutraj je požar razsajal dalje, pa je bil vendar omejen na to pogorišče. Kako se je vnelo, ni še znano.

Moskva, 5. sept. Moskovski list pretresa članek „Standarda“ o slavnosti v spomin bitve pri Sedanu, kaže na omahljivost in onemoglost francoske vlade in dokazuje, da ni nikakega vzroka prelivati rusko kri za absurden cilj povišanja Francoske na stroške Nemčije, ki je bila vedna zaveznica Rusiji, ktere evropski interesi so eni in isti z ruskimi. „Standard“ pa da se strinja s poljskimi časniki, kateri skušajo zbuditi nezaupnost Rusije proti Nemčiji.

Dunajska borza.

4. septembra.

Papirna renta po 100 gld.	78 gl. 30	kr.
Sreberna „	78 „ 80	„
4% avstr. zlata „renta, davka prosta	99 „ 45	„
Papirna renta, davka prosta	93 „ 20	„
Ogerska zlata renta 6% „	119 „ —	„
„ „ 4% „	87 „ 25	„
„ „ papirna renta 5% „	85 „ 95	„
Kreditne akcije	160 gld. 292 „ —	„
Akije anglo-avstr. banke	120 gld. 108 „ —	„
„ avstr.-ogerske banke	836 „ —	„
„ Länderbanke	108 „ —	„
„ avst.-oger. Lloyd v Trstu	646 „ —	„
„ državne železnice	321 „ —	„
„ Tramway-društva velj. 170 gl.	232 „ —	„
Prior. oblig. Elizabetine zap. železnice	107 „ 30	„
„ Ferdinandove sev.	104 „ 75	„
4% državne srečke iz l. 1854	250 gl. 120 „ 50	„
4% „ 1860	500 „ 133 „ 20	„
Državne srečke iz l. 1864	100 „ 167 „ —	„
„ „ 1864	50 „ 166 „ 50	„
Kreditne srečke	100 „ 168 „ 50	„
Ljubljanske srečke	20 „ —	„
Rudolfove srečke	10 „ 20 „ 25	„
5% štajerske zemljišč. odvez. obligac.	104 „ 25	„
London	119 „ 85	„
Srebro	— „ —	„
Ces. cekini	5 „ 66	„
Francoski napoleond.	9 „ 50	„
Nemške marke	58 „ 45	„

Tisk „Katoliške tiskarne“ v Ljubljani.